

Handläggare:
Anders Engqvist
Agneta Roos

FoUU-utskottet

Förslag till ny samverkansorganisation mellan Karolinska Institutet och Stockholms läns landsting inom utbildningsområdet, forskning och utveckling samt förslag om revidering av det regionala ALF-avtalet (SASS-utredningen).

Ärendet

Utredningen om Stockholms akademiska sjukvårdssystem har överlämnat förslag till ny samverkansorganisation mellan Karolinska Institutet (KI) och Stockholms läns landsting (SLL) inom utbildningsområdet, forskning och utveckling till Ledningsgruppen KI/SLL. Ledningsgruppen har tillstyrkt förslaget. Som en följd av utredningens förslag om en ny samverkansorganisation behöver det regionala ALF-avtalet revideras.

Förslag till beslut

FoUU-utskottet föreslås besluta föreslå landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

- att* fastställa förslaget till ny samverkansorganisation mellan Karolinska Institutet och Stockholms läns landsting inom utbildningsområdet, forskning och utveckling i enlighet med förslag från Ledningsgruppen KI/SLL samt
- att* fastställa bilagt förslag till revidering av nu gällande regionalt ALF-avtal

Bilagor

1. Nuvarande samverkansorganisation inom ALF-samarbetet
2. Förslag till geografisk indelning av Centrum för klinisk utbildning (CKU)
3. Förslag till reviderat Regionalt ALF-avtal

Bakgrund

ALF-avtalet och nuvarande samverkansorganisation KI/SLL

Den 13 juni 2003 undertecknades, mellan svenska staten och vissa landsting, däribland Stockholms läns landsting, ett avtal om samarbete om grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det så kallade ALF-avtalet. Det nationella avtalet skulle sedan kompletteras med regionala avtal mellan berörda landsting och universitet.

SLL och KI undertecknade därför den 10 mars 2004 ett regionalt ALF-avtal där samverkansorganisationen mellan SLL och KI utgörs av tre nivåer, koncernledningsnivå, verksamhetsledningsnivå och verksamhetsnivå.

På koncernledningsnivå finns Ledningsgruppen KI/SLL bestående av dels ledningen för KI och dels företrädare för landstingsledningen. På verksamhetsledningsnivån finns idag FoUU-kommittéer inrättade på Karolinska Universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, Södersjukhuset AB och inom SLSO och FORUM. Kommittéerna består av lika antal ledamöter från KI respektive SLL. FoUU-kommittéerna på respektive enhet på verksamhetsledningsnivå har fastställt samverkansorganisationen för verksamhetsnivån. Denna organisation avser inom sjukhusen kliniknivån och för andra verksamheter jämförbara nivåer. Även grupper av kliniker/motsvarande utgör verksamhetsnivå för frågor som samverkan omfattar.

Utredningen om Stockholms akademiska sjukvårdssystem, SASS-utredningen

SASS-utredningen (utredningen om Stockholms akademiska sjukvårdssystem) som tillsattes i början av år 2005 avlämnade i juni 2005 ett första delbetänkande "Rapport: Förslag om ny struktur för universitetssjukvården i Stockholms län".

I delbetänkandet diskuterades en organisation av den strategiska forskningen i form av profilområden. En organisation som baserar sig på forskningsprofiler ansågs ge förutsättningar att skapa starka forskarnätverk och att bygga så kallade Centers of excellence, något som i sin tur kommer att höja forskningens internationella konkurrenskraft. Genom att skapa dessa

forskningsprofiler skulle också forskningsatsningarna inom Stockholmsregionen tydliggöras. Detta i sin tur skulle leda till bättre förutsättningar att mera stringent fördela forskningsresurser och att utvärdera gjorda satsningar. En ny struktur för forskningen skulle vidare underlätta samverkan med andra regioner, universitet och högskolor såväl nationellt som internationell. De aktuella forskningsprofiler som identifierades var dels sjukdomsorienterade, dels av mera metodologisk/basvetenskaplig karaktär. Vidare föreslogs att hela Stockholms sjukvårdsorganisation skulle samlas inom ett gemensamt system, "Stockholms universitetssjukvård" där Karolinska Universitetssjukhuset i samarbete med Karolinska Institutet utgör nav i systemet.

Ledningsgruppen KI/SLL beslöt i oktober 2005 att lägga samman SASS-utredningen och delar av Karolinska Institutets översynsutredning KI-05. SASS-utredningens utvidgade arbetsområde kom därmed att omfatta forskning och forskarutbildning samt utbildning. Inom ramen för utredningen konstaterades att även frågor inom infrastrukturområdet, exempelvis försöksdjursfaciliteter, IT-infrastruktur, biobanker och imaging behövde samordnas.

Utredningen lämnade i maj 2006 ett andra delbetänkande "Förslag om en ny gemensam ledningsstruktur (KI/SLL) för utbildning samt ny struktur för den kliniska utbildningen i Stockholms län". FoUU-utskottet beslöt vid sitt sammanträde den 29 maj 2006, § 21, att föreslå landstingsstyrelsen besluta att godkänna föreslagen inriktning för det fortsatta utredningsarbetet rörande Stockholms akademiska sjukvårdssystem vad avsåg utbildning. Landstingsstyrelsen beslöt enligt förslaget den 20 maj 2006, § 177.

SASS-utredningen har nu överlämnat sin slutrapport "Förslag till ny samverkansorganisation för utbildningsområdet, forskning och utveckling" till ledningsgruppen KI/SLL för ställningstagande. Ledningsgruppen beslöt vid sitt sammanträde den 2 april att ställa sig bakom utredningens förslag.

Sammanfattning av SASS-utredningens slutrapport

Visionen

Bakom uppdragen till utredningen om Stockholms akademiska sjukvårdssystem, den s.k. SASS-utredningen, ligger den övergripande visionen om att arbetet med att utveckla hälso- och sjukvården, den medicinska forskningen och utbildningen skall ge Stockholmsregionen en nationell och interna-

tionell konkurrenskraftigt sjukvård och forskning. I den gemensamma avsiktsförklaringen i det regionala ALF-avtalet är parterna ense om att fördjupa och bredda sitt samarbete. Målet för detta samarbete är att förbättra människors hälsa genom ett gemensamt ansvarstagande för kunskapsbildningen i hälso- och sjukvården. Goda förutsättningar skapas genom att bygga en väl integrerad infrastruktur för sjukvård, forskning, utveckling och utbildning.

KIs övergripande mål är att genom forskning, utbildning och information medverka till att förbättra människors hälsa. SLL:s största och viktigaste uppdrag är att bedriva hälso- och sjukvård av god kvalitet för dem som är bosatta i landstinget. Även i övrigt ska landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen.

Målen för SLL och KI harmonierar således väl med varandra och ger goda förutsättningar för en fördjupad samverkan. Båda parter är emellertid beroende av de strategiska beslut som fattas av den andra organisationen.

Det finns i detta sammanhang anledning att lyfta fram de förbättrade möjligheter den föreslagna förändringen medför för Stockholmsregionens utveckling och konkurrenskraft på det biomedicinska området. Redan idag finns internationellt konkurrenskraftig medicinsk forskning och utveckling i regionen, men även en outnyttjad potential som nu kan tas tillvara. Betydande erfarenhet visar på vikten av en resursmässig kraftsamling, inte minst på infrastrukturens område, för att hävda och stärka forskningens och utvecklingens konkurrenskraft. De ganska betydande ekonomiska resurser som står till buds kommer att kunna överblickas i ett sammanhang och möjliggöra mer sammanhållna strategiska satsningar.

Problem att åtgärda

Erfarenheterna från det fördjupade samarbetet inom ramen för det regionala ALF-avtalet visar på ett något svårbemästrat problem med att fyra parallella organisationer inom KI och SLL arbetar med frågor kring forskning, utbildning och utveckling (FoUU). Dessa fyra organisationer är 1) KIs tre styrelser för utbildning, forskning och forskarutbildning; 2) FoUU-utskottet inom landstingsstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden med sina respektive administrationer; 3) ledningsgruppen KI/SLL med de två beredningsgrupperna för utbildning respektive forskning och utveckling; 4) de fem FoUU-kommitterna på Karolinska universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus, Södersjukhuset, för SLSO och för FORUM;. Det är främst den

bristfälliga samverkan mellan KI:s tre styrelser och samverkansorganisationen¹ som bör uppmärksammas.

Problemen ter sig något olika för utbildnings- respektive forsknings- och utvecklingsområdet. För utbildningens del är det i första hand dels en fråga om att utbildningsansvariga inom KI inte får ett erforderligt inflytande över den kliniska utbildningen, dels att SLL inte kan öva inflytande över utbildningens innehåll och omfattning och dels en besvärande brist på tillgång till platser för den verksamhetsförlagda utbildningen. Forskningens problem kännetecknas främst av avsaknaden av ett strategiskt helhetsperspektiv och ett fragmenterat resursutnyttjande.

I det följande redovisas huvuddragen i de förändringar som föreslås beträffande samverkansorganisationen. Först bör dock nämnas tillkomsten av Infrastrukturrådet, vilket började sin verksamhet vid ingången av år 2007 och kan sägas vara det första inslaget i en reformerad samverkansorganisation.

Ny samverkansorganisation för utbildningsområdet

KI och de tre enskilda högskolorna är totalansvariga för utbildningarna, d.v.s. även för den kliniska utbildningen. Banden mellan utbildning och sjukvård har dock försvagats under de senaste åren. Kvaliteten på de kliniska kurserna bestäms i hög grad av SLL:s vårdorganisation: att studenterna får tillgång till skickliga kliniska handledare och adekvat patientunderlag är avgörande faktorer för att uppnå god kvalitet i all klinisk utbildning. För vårdutbildningarnas vidkommande är också tillgängligheten till kliniska utbildningsplatser ett återkommande problem. Här finns sedan tidigare en bristande ansvarsfördelning och kommunikation mellan KI och SLL avseende planering och genomförande av den till hälso- och sjukvården förlagda utbildningen.

För att ge det akademiska stöd som utbildning på högskolenivå kräver bör dessutom grundutbildningarna bedrivas nära den kliniska forskningen. Även här krävs åtgärder för att återställa sambandet mellan forskning och utbildning.

SLL har ett naturligt och påtagligt behov av att i större omfattning än idag kunna påverka vårdutbildningarnas innehåll och dimensionering, såväl på kort som på lång sikt.

¹ Med samverkansorganisationen avses vad som redovisas i bilaga 1.

Utredningens förslag innebär att en ny Utbildningsstyrelse vid KI ersätter den nuvarande och blir det formella samverkansorganet för utbildning mellan SLL och KI. Styrelsen kommer dels att vara underställd ledningsgruppen KI/SLL, dels konsistoriet/rektor för den författningsreglerade verksamheten. Förslaget innebär vidare att den mellan KI och SLL gemensamma Beredningsgruppen för utbildning läggs ned.

Styrelsen ska ledas av dekanus för utbildning med en prodekanus vid sin sida, båda utsedda av rektor efter vägledande val bland KIs lärare. Därutöver ska Utbildningsstyrelsen bestå av 6 valda lärarrepresentanter, 4 studentrepresentanter samt 3 valda landstingsföreträdare – de sistnämnda nominerade av Stockholms läns landsting. Till valberedningen ska adjungeras en företrädare för Stockholms läns landsting samt en företrädare för studenterna.

Utbildningsstyrelsen ska handha fördelningen av det statliga utbildningsanslaget på samma sätt som sker idag. Dessutom ska styrelsen disponera ALF-ersättningen för läkarutbildningen och de övriga FoUU-medel som ledningsgruppen anvisar till styrelsen.

Landstinget förväntas härutöver även vara representerat i vårdutbildningarnas programnämnder. Detta i syfte att framför allt stärka utbildningarnas kliniska kvalitet.

Under Utbildningsstyrelsen föreslås att det inrättas ett centrum för klinisk utbildning (CKU), bestående av fyra enheter som är geografiskt fördelade över landstingsområdet, med var sin föreståndare. Förslag till geografisk indelning redovisas i bilaga 2. Som stöd till föreståndarna föreslås fyra pedagogiska råd inrättas bestående av representanter från sjukvården, KI-institutioner, berörda högskolor, primärvård och kommunal omsorg.

CKU:s verksamhet kommer att indelas i fyra ansvarsområden; interprofessionell utbildning, pedagogisk fortbildning av lärare (läarakademi), pedagogisk utveckling (här ingår även verksamheten vid Medical Case Center) och hantering av kliniska utbildningsplatser. För varje område utser föreståndaren en huvudansvarig.

Institutioner och vårdenheter kommer att åläggas av respektive huvudman att samverka med centrumen på sätt som Utbildningsstyrelsen fastställer.

Då CKU enligt förslag etableras redan den 1 juli 2007 får den nuvarande Styrelsen för utbildning vid KI ledningsansvaret. Medverkan från SLL breddas, under denna övergångsperiod, genom ytterligare adjungeringar. Till följd härav kan sägas att styrelsen redan från mitten av 2007 kommer att fungera som samverkansorgan för utbildningsområdet.

Ny samverkansorganisation för forskning och utveckling

SLL:s största och viktigaste uppdrag är, som tidigare redovisats, att bedriva hälso- och sjukvård av god kvalitet för dem som är bosatta i landstinget. KIs övergripande mål är att genom forskning, utbildning och information medverka till att förbättra människors hälsa.

För att dessa övergripande mål ska kunna realiseras måste SLL och KI verka för att vetenskapliga upptäckter översätts till nya behandlingsmetoder och vårdprogram, nya läkemedel och tekniker, och att kliniska behov snabbt återförs till forskningen så att nya behandlingsmetoder utvecklas. Men under senare decennier har banden mellan universiteten och sjukvården försvagats. Förklaringarna till detta är många. Forskningens ökande komplexitet och svårigheten att kombinera klinisk verksamhet med forskning har bidragit till att skapa skillnader i mål och attityder mellan den akademiska och kliniska miljön. Detta har lett till paradoxen att samtidigt som kunskapsstillväxten inom den grundläggande biovetenskapliga forskningen ökar så blir det allt svårare att överföra vetenskapliga upptäckter i laboriemiljö till nya produkter och praktisk klinisk verksamhet. I förlängningen kan detta komma att negativt påverka den behandling och vård som kan erbjudas patienten.

En kontinuerlig växelverkan mellan grundforskning/preklinisk forskning och patientnära forskning måste därför komma till stånd. Nya metoder för diagnostik och behandling ska vara möjliga att översätta till användbar kunskap inom sjukvården. Kliniska forsknings- och behandlingsresultat ska på motsvarande sätt kunna återföras till grundforskning/preklinisk forskning. Målsättningen är att öka samverkan mellan grundforskning/preklinisk forskning och klinisk forskning samt att minska tiden för överföring av vetenskapliga rön till klinisk praxis.

Därigenom ställs nya krav på hur forskning i hälso- och sjukvården ska organiseras. Detta förutsätter en fördjupad samverkan mellan parterna.

Den nuvarande samarbetsorganisationen har visat sig inte helt ändamålsenlig för att tillgodose de målsättningar och visioner som redovisats ovan. Det kanske mest framträdande problemet är fragmenteringen av såväl beslutsstruktur som resursanvändning. En ny organisation måste utvecklas för att reducera denna fragmentering. Tidigare har diskuterats en organisation av forskningen i form av profilområden. En viktig uppgift för den nya samverkansorganisationen för forskning är att fortsätta detta utredningsarbete.

I sammanhanget har även noterats bristen på ett sammanhållet forskningsstrategiskt perspektiv. Ett koncernövergripande KI/SLL-organ bör anförtros uppgiften att överblicka och långsiktigt prioritera de resurser som såväl staten som landstinget ställt till förfogande för forskning och utveckling.

Som nämnts ovan är målsättningen för samarbetet att utveckla hälso- och sjukvården genom gemensamma insatser i form av forskning, utbildning och utveckling. Ingen verksamhet kan därvid ställas utanför detta samarbete. Den grundläggande frågan blir då hur detta organiseras på ett effektivt sätt och hur olika verksamheter får sina intressen tillgodosedda inom såväl SLL som KI.

En forskningsstrategisk kommitté föreslås inrättas under ledningsgruppen KI/SLL. Den mellan KI och SLL gemensamma Beredningsgruppen för forskning och utveckling läggs ned. FoUU-kommittén vid Karolinska universitetssjukhuset liksom de övriga FoUU-kommittéerna integreras i forskningsstrategiska kommittén och upphör därmed i sin nuvarande form som självständiga strategiska samverkansenheter. De lokala FoUU-grupperna lämnas oförändrade.

Huvuduppgiften för den forskningsstrategiska kommittén är som namnet anger forskningsstrategiska frågor. Tanken är att företrädare för de samverkande parterna, KI och SLL, skall ha mandat att överblicka den samlade resursmängden för forskning och utveckling och föreslå prioriteringar och satsningar av olika slag. Kommitténs prioriteringar förväntas få genomslag i beslutsfattande organ inom KI och SLL, vilka formellt disponerar resurserna. För att nå gott resultat krävs ett nära samarbete med Infrastrukturrådet. Till uppgifterna hör också att i det årliga budgetarbetet lägga förslag till användningen av de gemensamma resurserna för forsknings- och utvecklingsområdet som staten, i form av dels fakultetsmedel till KI och dels ALF-medel till medicinsk forskning samt de medel SLL ställt till förfogande för patientnära forskning. Ledningsgruppen KI/SLL fattar beslut om Forskningsstrategiska kommitténs prioriteringar.

Verksamheten inom forskningsstrategiska kommittén föreslås ledas av dekanus för forskning. FoUU-direktören (motsvarande) för universitetssjukhuset har en naturlig roll som vice ordförande. Sammansättningen i övrigt bör utformas så att KI och SLL besätter lika många poster vardera (förslagsvis 7 + 7). Huvuddelen av lärarrepresentanterna i forskningsstyrelsen bör ingå i kommittén. Sambandet med forskarutbildningsstyrelsens verksamhet bör upprätthållas främst av dekanus för forskarutbildning, som bör ingå i kommittén, och som även är ledamot av forskningsstyrelsen. Studenterna bör vara representerade i kommittén.

Som stöd för Forskningsstrategiska kommitténs arbete inrättas en internationellt sammansatt referensgrupp (Advisory Board).

På sjukhusen/motsvarande behövs en beredskap för att kunna verkställa, samordna och följa upp de beslut som Ledningsgruppen KI/SLL fattar om FoU-verksamheten. Detta organiseras lämpligen inom respektive enhet i form av en gemensam FoU-ledning som utgår från linjeorganisationen där sjukhus-/sjukvårdsledning ingår tillsammans med institutionernas prefekter. Ledningsgruppen KI/SLL meddelar närmare rekommendationer om hur denna organisation utformas.

Styrelserna för forskning och forskarutbildning kvarstår som renodlade akademiska ledningsorgan inom KI.

Infrastruktur

En ändamålsenlig och moderna infrastruktur är av avgörande betydelse för FoUU-verksamheten samtidigt som denna infrastruktur blir allt mer kostsam.

Inom KI och SLL saknas idag vissa väsentliga infrastrukturella resurser för den framtida FoUU-utvecklingen och den nuvarande fragmenterade styrnings- och finansieringssystemet försvårar kraftfulla satsningar på infrastruktur.

I syfte att skapa ett system för bättre planering och prioritering samt ett effektivare utnyttjande av infrastruktursatsningar inrättade Ledningsgruppen KI/SLL den 1 januari 2007 ett Infrastrukturråd med tio medlemmar varav fem utses av KI och fem av SLL.

Rådet har till uppgift

- att övergripande identifiera behov av infrastruktursatsningar över en längre period
- att föreslå prioriteringar mellan olika satsningar samt
- att föreslå styr- och incitamentssystem som säkerställer ett effektivt utnyttjande av begränsade resurser

Konsekvenser för det fortsatta ALF-samarbetet

De förslag till förändringar som redovisats ovan innebär behov av förändringar av det regionala ALF-avtalet. Förändringarna sammanfattas som följer:

- En ny gemensam utbildningsstyrelse inrättas under Ledningsgruppen KI/SLL. Styrelsen leds av dekanus för utbildning med en prodekanus vid sin sida, båda utsedda av rektor efter vägledande val bland KIs lärare. Därutöver ska Utbildningsstyrelsen bestå av 6 valda lärarrepresentanter, 4 studentrepresentanter samt 3 valda landstingsföreträdare – de sistnämnda nominerade av SLL.
- En gemensam forskningsstrategisk kommitté inrättas. Den leds av dekanus för forskning. FoUU-direktören för universitetssjukhuset blir vice ordförande. Därutöver besätter KI och SLL lika många poster vardera.
- FoUU-kommittén vid Karolinska universitetssjukhuset liksom övriga FoUU-kommittéerna integreras i forskningsstrategiska kommittén och upphör därmed i sin nuvarande form som självständiga strategiska samverkansenheter. På Karolinska universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, Södersjukhuset AB, inom SLSO och FORUM behövs emellertid en beredskap för att kunna verkställa, samordna och följa upp de beslut som Ledningsgruppen KI/SLL fattar om FoU-verksamheten efter rekommendation av den forskningsstrategiska kommittén. Detta organiseras inom respektive enhet i form av en gemensam FoU-ledning som utgår från linjeorganisationen där sjukhus-/sjukvårdsledning ingår tillsammans med institutionernas prefekter. Ledningsgruppen KI/SLL meddelar närmare rekommendationer om hur denna organisation utformas.

- Inga förändringar på verksamhetsnivå föreslås.

Göran Stiernstedt

Thorbjörn Ekström